

2020.

Strategija razvoja Tuzlanskog kantona za
period 2021. – 2027. godina

NACRT STRATEŠKE PLATFORME

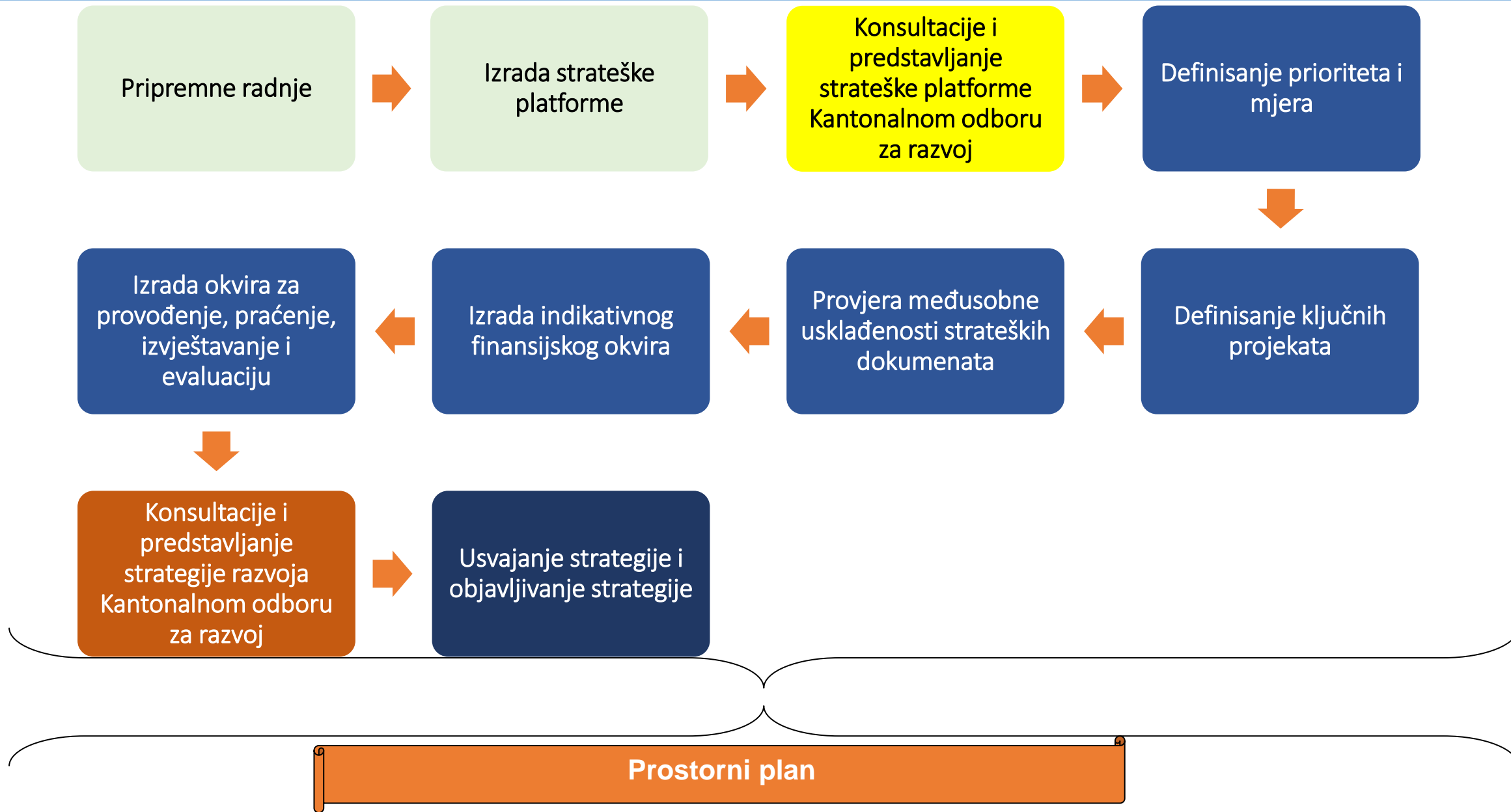
Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Tuzlanski kanton

Strategija razvoja Tuzlanskog kantona za period 2021. – 2027. godina

Razmatranje i usvajanje Strateške platforme
Strategije razvoja Tuzlanskog kantona

Tuzla, 2.11.2020.

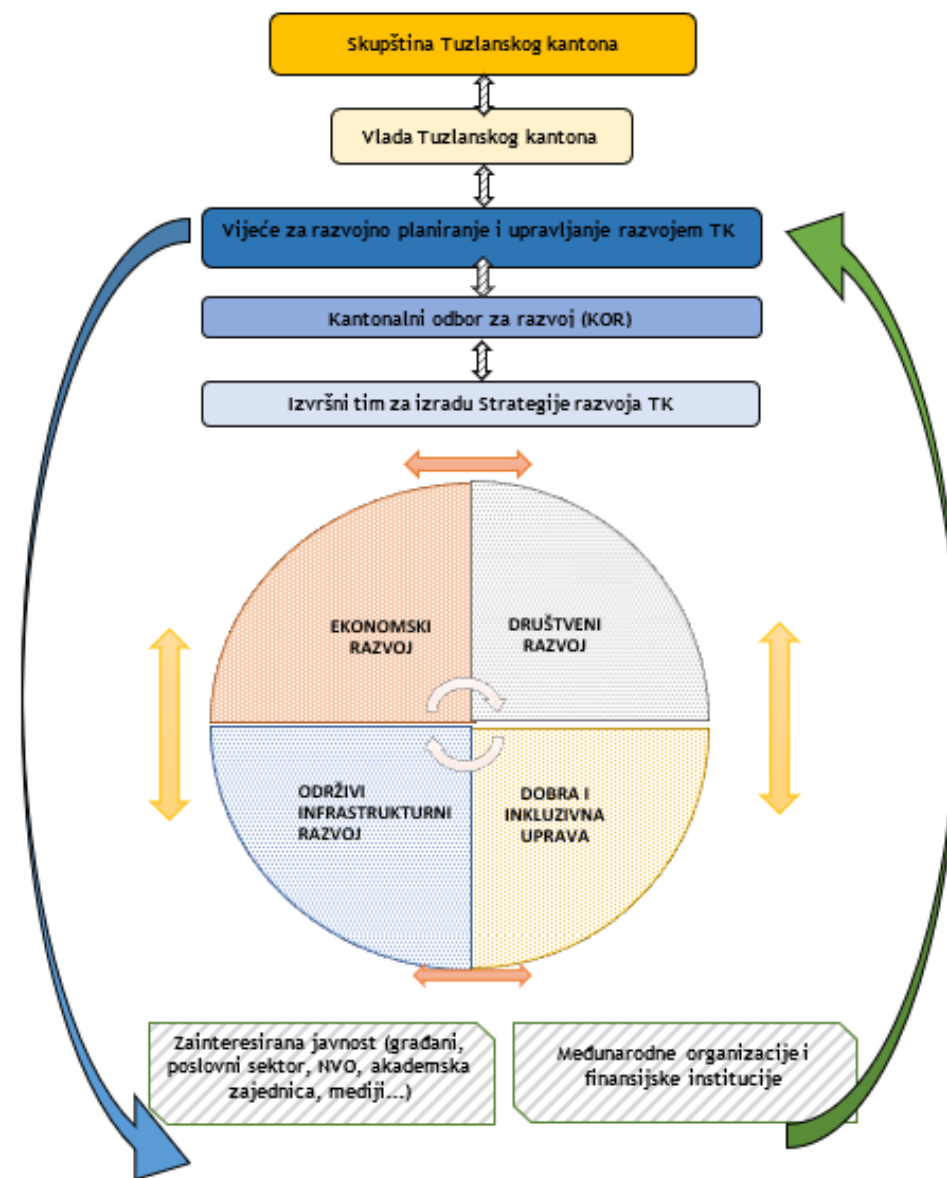
Proces izrade strateškog dokumenta

**METODOLOŠKI OKVIR I PROCES IZRAD
STRATEGIJE RAZVOJA TUZLANSKOG KANTONA
ZA PERIOD 2021.-2027. GODINA**

**Prikaz tijela u procesu izrade i donošenja Strategije razvoja Tuzlanskog kantona
za period 2021.-2027. godina**

Proces izrade Strateške platforme

1	Uvod	3	2.12.2	Zračni saobraćaj	66
1.1	Svrha i značaj strateškog dokumenta	3	2.12.3	Povezanost Tuzlanskog kantona sa lukom Brčko	68
1.2	Regulatorni okvir	3	2.12.4	Cestovna mreža	68
1.3	Proces izrade i konsultacija	4	2.12.5	Cestovna mreža-finansijska ulaganja i povezanost	70
1.4	Usklađenost sa ostalim strateškim dokumentima	5	2.12.6	Prijevoz putnika i robe	71
1.4.1	Usklađenost sa strateškim dokumentima ostalih nivoa vlasti	5	2.12.7	Taksi prijevoz	72
1.4.2	Usklađenost sa strateškim dokumentima proizašlim iz procesa evropskih integracija	6	2.13	Stanje tehničke infrastrukture	73
1.4.3	Usklađenost sa globalnim ciljevima održivog razvoja	6	2.13.1	Elektrodistributivna mreža i proizvodnja električne energije	73
1.4.4	Osvrt na izvještaj o evaluaciji Integrirane strategije razvoja Tuzlanskog kantona za period 2016.- 2020. godina	7	2.13.2	Telekomunikacije	75
2	Strateška platforma	8	2.13.3	RTV i radijski emiteri na području Tuzlanskog kantona	75
2.1	Globalni kontekst	8	2.14	Komunalna infrastruktura	76
2.2	Geografske, prirodne i kulturno-historijske karakteristike	9	2.14.1	Vodosnabdijevanje, upravljanje otpadnim vodama i grijanje	76
2.3	Demografske karakteristike i kretanja uključujući stanje dijaspore	11	2.14.2	Odvoz smeća i otpada	78
2.4	Pregled stanja i kretanja u ekonomiji uključujući i potencijale i sudjelovanje dijaspore	13	2.14.3	Javna rasvjeta	79
2.4.1	Indeks razvijenosti, porezni prihodi i odabrani indikatori razvoja	13	2.15	Stanje okoliša	79
2.4.2	Vanjsko-trgovinska razmjena	14	2.15.1	Zrak	79
2.4.3	Industrijska proizvodnja	15	2.15.2	Korištenje, zaštita i upravljanje vodnim resursima	82
2.4.4	Investicije i direktna strana ulaganja	16	2.15.3	Ekosistemi / Biodiverzitet / Hidromorfologija	88
2.4.5	Poslovni subjekti Tuzlanskog kantona	17	2.15.4	Korištenje, zaštita i upravljanje zemljištem	88
2.4.6	Stanje poduzetničke infrastrukture na području Tuzlanskog kantona	25	2.15.5	Zelene površine	91
2.5	Poljoprivreda	26	2.15.6	Eko-sistemi i biodiverzitet	93
2.6	Šumarstvo	28	2.16	Energetska efikasnost	94
2.7	Rudarstvo	29	2.16.1	Obnovljivi izvori energije	95
2.8	Turizam i ugostiteljstvo	30	2.17	Rezime stanja po sektorima	96
2.9	Pregled stanja i kretanja na tržištu rada	31	2.18	Stanje prostorno planske dokumentacije	104
2.10	Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja	34	2.19	Javna uprava Tuzlanskog kantona	106
2.10.1	Obrazovanje	34	2.19.1	Organizaciona struktura kantonalne uprave	106
2.10.2	Kultura, sport i slobodno vrijeme	43	2.19.2	Imovina u vlasništvu Tuzlanskog kantona	106
2.10.3	Sport	44	2.19.3	Stanje administrativnih usluga i ljudskih resursa kantonalne uprave	107
2.10.4	Zdravstvena i socijalna zaštita	46	2.20	Analiza budžeta i projekcije finansiranja realizacije strategije razvoja	109
2.10.5	Civilna zaštita	54	2.21	SWOT analiza i strateško fokusiranje	110
2.10.6	Zaštita od požara	55	2.21.1	Strateško fokusiranje	113
2.10.7	Socijalna, imovinska i lična sigurnost građana	57	2.22	Vizija razvoja i strateški ciljevi, sa indikatorima	116
2.10.8	Osietljive/ranjive grupe	61	2.22.1	Vizija razvoja	116
2.10.9	Civilno društvo (nevladine organizacije)	65	2.22.2	Strateški ciljevi, sa indikatorima	117
2.11	Stanje javne infrastrukture i zaštite okoliša	65			
2.12	Stanje saobraćajne infrastrukture	65			

Rezime stanja, razvojnih izazova i perspektiva u sektoru ekonomskog razvoja

RAZVOJNI IZAZOVI	RAZVOJNE PERSPEKTIVE
Poticati razvoj privrede kroz koncept “pametne specijalizacije” i razvoj poduzetničke infrastrukture	Odabrati tri ključne industrijske grane u koje je potrebno ulagati kako bi se kreirao “know-how” za poboljšanje produktivnosti i konkurentnosti u odnosu na regiju i šire. Kreiranjem seta poreznih olakšica, provođenjem programa sufinansiranja nabavke opreme ili usavršavanja radnika te jačanjem saradnje sa obrazovnim institucijama koje će obrazovati potrebne kadrove kreira se povoljan poslovni ambijent koji će rezultirati ekonomskim napretkom.
Jačanje konkurentnosti i zapošljivosti mladih na tržištu rada	Jačati aktivnu saradnju između Zavoda za zapošljavanje, obrazovnih institucija i privrednog sektora. Aktivno zagovarati i poticati mlade ljude na obavljanje studentske prakse ten a taj način jačati njihovo tehničko-tehnološke usavršavanje prije samog izlaska na tržište rada. Kreiranjem uslova za lakšu zapošljivost mladih zaustavit će se trend radnosposobnih osoba u zapadnoevropske zemlje.
Unaprijeđenjem poslovnog okruženja smanjiti “sivu ekonomiju”	Unaprijeđenjem poslovnog okruženja, smanjenjem parafiskalnih nameta, pojednostavljenjem administrativnih procedura te aktivnim provođenjem programa grantova usmjerenih na razvoj MSP stimulisati registraciju poslovnih subjekata i smanjivanje postojeće “sive zone” ekonomije.
Intenziviranje odnosa sa BH dijasporom	Uspostavljanje funkcionalnog Registra stanovnika sa područja Tuzlanskog kantona koji trenutno borave u dijaspori, mapiranje njihovog interesa i potencijala za investiranje te intenziviranje saradnje sa potencijalnim investitorima kroz promptno ružanje relevantnih informacija i usluga. Kreirati set poreznih olakšica kojim će se privući dodatni kapital.
Ubrzati razvoj poljoprivrede kroz udruživanje proizvođača	Podsticati udruživanje poljoprivrednih proizvođača na općinskom nivou čime bi se prevazišli postojeći izazovi usitnjenih parcela i niske specijalizacije. Planirati projekte i programe koji će biti namijenjeni zadrugama te koji će imati za cilj podizanje produktivnosti proizvođača.
Održivo upravljanje i korištenje prirodnih resursa sa fokusom na zelenu ekonomiju	Eksploatacija rudnih i vodnih bogatstava na način koji omogućava korištenje prirodnih resursa u razvoju privrede, ali i očuvanje životne sredine. Poticati razvoj poslovnih subjekata u području obnovljivih izvora energije.

Rezime stanja, razvojnih izazova i perspektiva u sektoru društvenog razvoja

RAZVOJNI IZAZOVI	RAZVOJNE PERSPEKTIVE
Nedovoljan obuhvat djece predškolskim odgojem i obrazovanjem	Formirati predškosle ustanove u Čeliću, Teočaku i Sapni
Nastavni programi i upisna politika srednjeg i visokog obrazovanja nije u skladu sa potrebama tržišta rada.	Modernizirati nastavne planove (u iste uključiti i životne vještine, uskladiti ih sa stvarnim potrebama tržišta rada, te podizati nivo kvaliteta studija i studentskih servisa.
Obrazovni sektor se ne razvija u skladu sa zahtjevima tržišta i savremenim trendovima u obrazovanju	Potrebno je izraditi Strategiju razvoja obrazovanja na TK koja će uključivati i plan digitalizacije svih nivoa obrazovanja, kao i jačanje nastavničkih vještina za efikasno korištenje edukativnih online platformi
Nedostatak prostora, opreme i finansijskih sredstava za provođenje vrhunskih naučnih i umjetničkih istraživanja - nedostatak naučno-tehnoloških parkova/instituta	Povećati izdvajanja iz budžeta za oblast nauke i pronaći načine za pronalaznje dodatnih izvora finansiranja iz ove oblasti, te na taj način takodjer Afirmisati javni i privatni sektor za osnivanje naučno tehnoloških parkova i trajno podsticati izvrsnost u naučno-istraživačkom/ umjetničko-stvaralačkom radu
Nedovoljna ulaganja u izgradnju novih i održavanje postojećih objekata i infrastrukturnih kapaciteta obrazovanja	Usmjeriti sredstva iz Budžeta TK za rekonstrukcije i adaptacije u dotrajalim školskim objektima (primjenjujući principe energetske efikasnosti), te izgradnju nove obrazovne infrastrukture uključujući Univerzitetski kampus, kao i fislkulture sale na području TK.
Nedovoljna povezanost obrazovnog sektora sa okruženjem	Razvijati saradnju svih nivoa obrazovanja sa okruženjem, posebno sa poslovnim sektorom, kako na nacionalnom tako i na internacionalnom nivou
Nepostojanje kvalitetnog, digitaliziranog i jedinstvenog sistema infomrairanja o kulturnim programima u TK	Pokrenuti uspostavljanje jedinstvenog sistema informisanja (koncentracije informacija na jednom mjestu) o programima rada i povratno izvještavanje o provedenim aktivnostima svih registrovanih ustanova kulture - na kantonalnom i opštinskim nivoima
Nedovoljna tehničko -tehnološka opremljenost ustanova kulture;	Poboljšavati opremljenost tehničkim sredstvima i opremom, u skladu sa trendovima u razvijenim zemljama (biblioteke, muzeji, pozorišta, galerije) te izvršiti digitalizaciju poslovanja u sektoru kulture.
Nedovoljno izgrađeni kapaciteti ustanova i organizacija za namicanje sredstava efikasnijeg namicanja sredstava iz drugih razvojnih fondova i programa viših nivoa vlasti	Kontinuirano jačati kapacitete organizacija i ustanova u cilju efikasnijeg namicanja sredstava iz drugih razvojnih fondova i programa viših nivoa vlasti
Nedovoljna budžetska sredstva za razvoj sporta;	Osigurati da se iz Budzeta kantona izdvajaju zakonski predvidjena sredstva u visini od 1% budzeta TK, i Povećati budžetski udio u podršci sportskim, organizacijama i kontinuirano unapređivati kriterije i program raspodjele sredstava iz Budžeta u cilju razvoja masovnog (prvenstveno školskog) i vrhunskog sporta.

Rezime stanja, razvojnih izazova i perspektiva u sektoru zaštite okoliša

RAZVOJNI IZAZOVI	RAZVOJNE PERSPEKTIVE
Stanje cestovne i željezničke infrastrukture na području Tuzlanskog kantona nije na zadovoljavajućem nivou	Iz budžeta izdvojiti sredstav sa sanaciju i rekonstrukciju cesta u nadležnosti kantona
Smanjen broj putničkih linija na području TK usljed COVID 19 pandemije	Subvencionirati auto prevoznike kako bi umanjili gubitak usljed smanjenog prometa ljudi.
Nedostatak jasnih razvojnih pravaca kada je u pitanju saobraćaj na području TK	Izraditi strategiju razvoja saobraćaja na TK
Nedovoljna iskorištenost kapaciteta javnog transporta, naročito u sektoru željeznica	Javno promovisati i subvencionirati javni prevoz, unaprijediti infrastrukturu nepohodnu za neometano odvijanje javnog prevoza (izgradnja i uređivanje međugradskih autobusnih stanica, osavremenjivanje željezničke infrastrukture, osavremenjivanje voznog parka itd.))
Kapaciteti terminala na Aerodromu Tuzla su u potpunosti popunjeni, što ograničava dalji razvoj putničkog saobraćaja.	Izdvojiti sredstva iz budžeta za sufinansiranje izgradnje trećeg terminala
Velike frekvencije i gužve u saobraćaju na pravcima Tuzla – Doboj, Tuzla Simin Han –Kalesija, Tuzla - Ljubače- Živinice, Tuzla-Srebrenik.	Kvalitetnija regulacija saobraćaja, izgradnja kružnih tokova, izgradnja alternativnih pravaca.
Neracionalno korištenje vodnih resursa i veliki gubici u sistemima javnog vodosnabdijevanja, prvenstveno sekundarnim vodovodnim mrežama	Uvesti mehanizme stimulanja racionalne potrošnje vode (različite tarife za različite obime potrošnje, mjerači za svako domaćinstvo,...), rekonstrukcija mreže, efikasno upravljanje potrošnjom (mjerenje potrošnje), eliminisanje nelegalnih priključaka.

SWOT analiza i strateško fokusiranje – ekonomski razvoj

SNAGE (Strengths – S)

SLABOSTI(Weaknesses - W)

UNUTRAŠNJE OKRUŽENJE

- Povoljan geostrateški položaj Tuzlanskog kantona (blizina granice sa EU, Međunarodni aerodrom Tuzla, blizina granice sa Republikom Srbijom, te pristup transportnim koridorima prema Centralnoj Evropi, Turskoj i Bliskom Istoku)
- Bogatstvo prirodnih resursa (šume, rijeke, minerale, rude)
- Ujednačen razvoj prerađivačke proizvodnje po lokalnim zajednicama kantona
- Tradicionalno razvijena drveno-prerađivačka industrija, snažno orijentisana ka izvozu
- Učešće poslovnih subjekata TK u ukupnom izvozu F BiH sa 1/5
- Povoljni prirodni uslovi za razvoj poljoprivredne proizvodnje
- Prisustnost obilja turističkih atrakcija po čitavom području Kantona

- Nepovoljni demografski trendovi (negativan prirodni priraštaj, povećanje udjela starijeg stanovništva u ukupnom broju stanovnika, smanjenje broja stanovnika na području Kantona)
- Prisustvo “sive ekonomije” koja šteti razvoju poslovnog okruženja
- Nedovoljna digitalizacija poslovnih subjekata
- Usitnjenost poljoprivrednih parcela, niska produktivnost proizvođača, nesigurnost otkupa
- Migracija radnosposobnog stanovništva u zapadno-evropske zemlje, sa sve izraženijim trendom preseljenja čitavih porodica
- Nedostatak kvalifikovane radne snage u svim djelatnostima, uz istovremeno visok broj nezaposlenih osoba koje ne mogu naći zaposlenje

SWOT analiza i strateško fokusiranje – ekonomski razvoj

	PRILIKE(Opportunities - O)	PRIJETNJE (Threats – T)
VANJSKO OKRUŽENJE	<ul style="list-style-type: none">- Razvoj naučno-tehnoloških parkova kao preduvjet za snažniji razvoj privrede Tuzlanskog kantona- Razvoj tri ključne oblasti kroz koncept “pametne specijalizacije” sa ciljem povećanja konkurentnosti u regiji- Intenacionalizacija poslovanja I umrežavanje sa BH dijasporom radi transfera znanja I tehnologija, te jačanja izvoznog materijala- Jačati konkurentnosti mladih na tržištu rada još tokom školovanja, jačati saradnju obrazovnih institucija i privrede- Razvoj Tuzlanskog kantona kao održive turističke destinacije promovišući biciklizam, adrenalinske i avanturističke sportove	<ul style="list-style-type: none">- Politička i sigurnosna nestabilnost u BiH, nepovoljna zakonska regulativa za investitore- Odlazak visokoobrazovanih osoba uz starenje populacije usljed negativnog prirodnog priraštaja će značajno narušiti ekonomsku situaciju u budućnosti- Oslabljeno stanje privrede usljed posljedica izazvanih pandemijom COVID-19

SWOT analiza i strateško fokusiranje – društveni razvoj

SNAGE (Strengths – S)

SLABOSTI(Weaknesses - W)

- Postojanje kvalificiranih stručnih kadrova u školstvu, zdravstvu i javnim uslugama;
- Postojanje nekoliko Univerziteta u Tuzli;
- Raznovrsnost obrazovne ponude srednjeg i visokog obrazovanja;
- Razvijenost zdravstvene infrastrukture (dovoljan broj domova zdravlja, područnih ambulanti, kliničkih centara i bolnica)
- Postojanje obučeni i stručni zdravstvenih radnika i timova porodične medicine;
- Razvijena mreža Centara za socijalni rad i socijalnih ustanova sa specijaliziranim programima psiho-socijalnih usluga;
- Značajan broj sportskih organizacija i klubova;
- Postojanje značajnog broja domova kulture i biblioteka na području Tuzlanskog kantona;
- Uspostavljeni štabovi civilne zaštite u gradu Tuzla i u svim općinama Kantona te na nivou Kantona;
- Prisutnost velikog broja organizacija civilnog društva (međunarodnih i lokalnih NVO) i njihova osposobljenost da apliciraju na međunarodne projekte;

- Nedovoljna ulaganja u razvoj nove i obnovu/adaptaciju postojeće obrazovne infrastrukture na svim nivoima obrazovanja;
- Nedostatak naučno-istraživačkih parkova i obrazovnih centara za sticanje praktičnih vještina u skladu sa potrebama tržišta rada;
- Zastarjelost postojeće i nedostatak savremene medicinske dijagnostičke opreme;
- Dotrajalost objekata zdravstvene zaštite i nedovoljna ulaganja u zdravstvenu infrastrukturu;
- Nedostatak sredstava u Budžetu Kantona za isplatu svih novčanih naknada i pomoći koje su propisane zakonom;
- Nedostatak sportskih terena i objekata (zatvorenih bazena, savremenih stadiona, sportskih dvorana itd.), i nedovoljno razvijena postojeća sportska infrastruktura u odnosu na evropske standarde;
- Nizak nivo obučenosti i tehničke opremljenosti subjekata zaštite i spašavanja, kao i zaštite od požara;
- Veliki broj nesanimiranih klizišta na području TK;
- Visina izdvojenih sredstava za organizacije civilnog društva u cilju sufinansiranja projekata međ. zajednice nije dovoljna;
- Nedovoljno iskorišteni kapaciteti NVO sektora, posebno u namicanju

SWOT analiza i strateško fokusiranje – društveni razvoj

	PRILIKE (Opportunities - O)	PRIJETNJE (Threats – T)
VANJSKO OKRUŽENJE	<ul style="list-style-type: none"> - Procesi integracije BiH u EU i druge međunarodne institucije i grupacije (CEFTA, NATO, WTO,..) - Povećanje broja programa, projekata i aktivnosti usmjerenih na jačanje uloge žene u društvenoj zajednici (zapošljavanje, obrazovanje, politika i dr.); - Postojanje pristupnih fondova EU i međunarodnih razvojnih agencija i institucija; - Inicijative za organizovanje osnovnog obrazovanja na lokalnom nivou i visokog obrazovanja na federalnom nivou; - Informatizacija zdravstvenog sistema u Tuzlanskom kantonu; - Uvođenje privatne zdravstvene prakse u zdravstveni sistem; - Mogućnost javno-privatnog partnerstva; - Mogućnost otvaranja privatnih centara za brigu o starim licima; - Izrada Strategije razvoja FBiH 2021-2027 i postojanje sektorskih strategija i akcionih planova usmjerenih na društveni razvoj i socijalno uključivanje; 	<ul style="list-style-type: none"> - Izloženost elementarnim nepogodama (poplave, klizišta, suše i dr.); - Izražena zainteresovanost mladih i obrazovanih ljudi da napuste TK i BiH; - Spor oporavak od ekonomske krize; - Sporost u procesima integracija BiH u EU i druge međunarodne institucije i grupacije; - Nemogućnost monitoringa kvalitete obrazovanja u privatnim školama i univerzitetima; - Odliv stručnog medicinskog, ali i ostalog kadra sa područja Kantona - Nestimulirajući zakonski okvir za razvoj sporta i kulture na federalnom nivou; - Nestabilna politička situacija u BiH i TK; - Neefikasna komunikacija Kantona sa višim nivoima vlasti (i obratno) po pitanju društvenog razvoja; - Pandemija COVID-19 i njen negativni uticaj na cjelokupni razvoj kantona - Neadekvatan odgovor države BiH na pojavu migrantske krize

SWOT analiza i strateško fokusiranje – zaštita životne sredine

	SNAGE (Strengths – S)	SLABOSTI(Weaknesses - W)
UNUTRAŠNJE OKRUŽENJE	<ul style="list-style-type: none"> - Postojanje i razvojni potencijali Međunarodnog aerodroma Tuzla kojim upravlja Tuzlanski kanton - Tuzlanski kanton svojim energetske kapacitetima daleko nadmašuje potrebe Kantona za električnom energijom; - Uspostavljeno tržište i prisustvo privrednih subjekata u sektoru prikupljanja otpada; - Postojanje stručne i organizacione baze za planiranje i primjenu mjera energetske efikasnosti (projekti, analize, studije, certifikacija), prvenstveno u sektorima javne rasvjete i zgradarstva; - Povećanje frekvencije putničkog zračnog saobraćaja - Uspostavljen kargo Saobraćaj sa Međunarodnog Aerodroma Tuzla. - Veliki razvojni hidropotencijal Jezera Modrac - Trend povećanja obuhvata građana sistemom vodosnabdjevanja - Postojanje Prostornog plana Tuzlanskog Kantona 205-2025 (ažuriran 2017.g.) - Velike površine Tuzlanskog kantona pod šumskim resursima (50% površine kantona) 	<ul style="list-style-type: none"> - Nivo razvijenosti i struktura cestovne i željezničke infrastrukture ne omogućavaju veći stepen integracije saobraćajne infrastrukture Tuzlanskog kantona sa drugim sistemima unutar BiH i okruženja; - Neadekvatni strateški i planski dokumenti u sektorima razvoja javne infrastrukture; - Nedovoljni kapaciteti i nepostojanje funkcionalnog sistema monitoringa kvaliteta (zagađenja) voda, zraka, zemljišta; - Nepostojanje katastra zagađivača (voda, zrak, zemljište); - Nepostojanje katastra Klizišta i centralnog informacionog sistema za Realno praćenje rizika od prirodnih i drugih nesreća - Veliki broj klišta koje klizanjem tla ugrožavaju mnoge građevinske i infrastrukturne objekte, pa i čitava naselja. - Javne usluge nisu digitalizirane - Ne postojanje željezničkog putničkog saobraćaja u - Veliki pritisak individualnih i industrijskih zagađivača na zrak (Tuzlanski kanton je jedan od najzagađenijih rgegija u Evropi) - Nesikorištenost potencijala jezera Modrac - Neiskorištenost potencijala Centralnog daljinskog grijanja u cilju smanjenja zagađenja Zraka.

SWOT analiza i strateško fokusiranje – zaštita životne sredine

	PRILIKE (Opportunities - O)	PRIJETNJE (Threats – T)
VANJSKO OKRUŽENJE	<ul style="list-style-type: none">- Procesi integracije BiH u EU i druge međunarodne institucije i grupacije (CEFTA, NATO, WTO,..);- Postojanje pristupnih fondova EU i međunarodnih razvojnih agencija i institucija;- Mogućnost javno-privatnog partnerstva;- Izrada Strategije razvoja FBiH 2021-2027 i postojanje sektorskih strategija u sektoru okoliša;;- Razvojni programi koje provodi UNDP BiH;- Reforme u energetsom sektoru i liberalizacija tržišta snabdijevanja električnom energijom;- Međunarodno preuzete obaveze i domaća legislativa za uvođenje i primjenu standarda u oblasti korištenja i zaštite prirodnih resursa (konvencije, bilateralni sporazumi,...);	<ul style="list-style-type: none">- Neefikasna komunikacija Kantona sa višim nivoima vlasti (i obratno) po pitanju društvenog razvoja;- Tuzlanski kanton ostao izvan glavnih cestovnih koridora;- Nizak nivo investicija u održavanje i razvoj infrastrukture i željeznica generalno;- Neispunjavanje međunarodno preuzetih obaveza i dogovorenih rokova u oblasti zaštite okoliša;- Ne postoje planovi upravljanja vodama na nivou Kantona/pod-sliva;- Izgradnja elektroenergetskih postrojenja (Blok 7 Termoelektrane Tuzla, Termoelektrana Banovići);- Izgradnja Autoceste 5c i Autoceste/brze ceste Sarajevo-Beograd, preko koridora koji vodi kroz Tuzlanski kanton

Analiza budžeta i projekcije finansiranja realizacije strategije razvoja

- U periodu **prethodne 4 godine (2016.-2019. godine)**, za implementaciju razvojnih prioriteta i/ili kapitalnih/infrastrukturnih investicija se ukupno **izdvojilo blizu 264 mil KM** iz budžetskih i eksternih izvora, i to **prosječno 66 mil. KM godišnje**. **Iz budžeta je izdvojeno ukupno 109 miliona KM, godišnje u prosjeku 27,25 milion KM**, iz eksternih izvora 155 miliona KM, prosječno 38,75 miliona godišnje.

Analiza budžeta i projekcije finansiranja realizacije strategije razvoja

Izvori finansiranja Strategije razvoja TK	Okvirna procjena po godinama							UKUPNO
	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	(milijonima KM)
BUDŽET TK (u KM)	46.915.390	40.842.250	40.262.972	40.746.128	41.235.082	41.729.903	42.230.661	293.962.386
VANJSKI IZVORI (U km)	50.825.006	44.245.771	43.618.220	44.141.639	44.671.339	45.207.395	45.749.883	318.459.252
Iz eksternih izvora (<i>kredit, entiteti, država, javna preduzeća i privatni izvori</i>) (u KM)	48.283.756	42.033.482	41.437.309	41.934.557	42.437.772	42.947.025	43.462.389	302.536.289
Iz eksternih izvora (<i>IPA, donatori i ostalo</i>) (u KM)	2.541.250	2.212.289	2.180.911	2.207.082	2.233.567	2.260.370	2.287.494	15.922.963
UKUPNO (u KM)	97.740.396	85.088.021	83.881.192	84.887.767	85.906.421	86.937.298	87.980.544	612.421.638

Ekonomski razvoj	Društveni razvoj	Održivi infrastrukturni razvoj i zaštita okoliša	Ukupno
146.981.193	159.229.626	306.210.819	612.421.638

Strateški fokusi

1. Održiv ekonomski razvoj na prvcu zelene tranzicije i digitalne transformacije
2. Razvoj inkluzivnog, prosperitetnog i modernog društvenog sektora
3. Resursno efikasan i održiv infrastrukturni i prostorni razvoj u funkciji zaštite okoliša
4. Efikasna javna administracija u funkciji unapređenja kvaliteta života građana i privlačenja investicija u svim aspektima razvoja
5. Digitalizacija ekonomije i javnih usluga

Vizija

- Vizija razvoja predstavlja težnju, dugoročnu namjeru, pravac djelovanja i poželjno stanje u budućnosti. Članovi Kantonalnog odbora za razvoj razmatrali su Viziju razvoja Tuzlanskog kanona za period 2016.-2020. godina i zaključili da je tada definirana **Vizija u svim svojim elementima i dalje aktuelna i da odgovara postojećem stanju i promjenama u okruženju, te prihvaćeno da u strateškom periodu 2021.-2027. godina ostane nepromijenjena.** U tom smislu, Vizija razvoja Tuzlanskog kantona je predstavljena kao:

„Tuzlanski kanton - otvorena, ekonomski atraktivna i društveno dinamična evropska regija, koja na prepoznatljiv način osigurava spoj industrijske tradicije, održivog razvoja i kvalitete života, poštovanja ljudskih prava i rodne ravnopravnosti stanovništva koje u njemu boravi, radi i investira.“

Strateški ciljevi, sa indikatorima

- Strateški ciljevi su usklađeni sa nacrtom Strategije razvoja FBiH i Okvirom za ciljeve održivog razvoja u BiH, kojim se utvrđuju zajednički podciljevi i indikatori za sve nivoe vlasti u BiH (zajednički minimum) te usmjeravaju budući procesi strateškog planiranja

1. Dinamičan i održiv ekonomski razvoj u povoljnom poslovnom okruženju
2. Razvijen inkluzivni i prosperitetni društveni sektor sa jednakim pravima za sve građane
3. Resursno efikasan i održiv infrastrukturni razvoj

Strateški cilj 1. Dinamičan i održiv ekonomski razvoj u povoljnom poslovnom okruženju

- Umreženost djelovanja velikog broja faktora (ljudskih resursa, prirodnih dobara, kapitala, tehnologija) koji se međusobno razlikuju po prirodi, značaju i intenzitetu u procesu ostvarivanja rezultata i u narednom periodu će predstavljati polugu ekonomskog razvoja Tuzlanskog kantona koga obilježava opredjeljenost usklađivanju održivog ekonomskog razvoja kantona s prvcima zelene tranzicije i digitalne transformacije. Sedmogodišnji period za koji se postavlja ovaj cilj će biti obilježen rastućim zahtjevima za novim tehnologijama koje će omogućiti stvaranje novih proizvoda, usluga, tržišta i novih poslovnih modela. Biće to dinamičan period u kome će se oblikovati nove vrste poslova koji još ne postoje i kojima su potrebne vještine koje mi još nemamo, a oni će podrazumijevati pomjeranje s linearne proizvodnje na cirkularnu ekonomiju. Povećanje ulaganja u istraživanje, inovacije i modernu infrastrukturu pomoći će u kreiranju proizvoda i usluga s visokom dodanom vrijednosti, razvoju novih proizvodnih procesa i otvaranju radnih mjesta u tom procesu. Posebno će biti važna povećana ulaganja u istraživanje i primjenu tehnologije, u područjima kao što su umjetna inteligencija, 5G, analiza podataka i metapodataka čime će se stvarati pretpostavke za konkurentost preduzeća i njihovo uklapanje u globalne lance vrijednosti.
- Imperativ podizanja nivoa konkurentosti radi opstanka i održivosti privrede treba rezultirati razvijanjem konkurentog poslovnog okruženja. Razumijevajući potrebu kreiranja povoljnog poslovnog ambijenta u kome će poduzetnici svoje ideje pretvarati u akcije i osnivati nova preduzeća, a preduzeća svih veličina napredovati i rasti, Tuzlanski kanton će nastaviti sa još većim ulaganjima u razvoj savremeno opremljenih poslovnih zona i poduzetničkih potpornih institucija a naročito naučno-tehnoloških parkova. Respektujući postignute rezultate inostranih investitora i njihov doprinos ekonomskom i društvenom razvoju, nastavit će se ulaganjem u stvaranje investicijskih oaza ravnomjerno raspoređenim u gradovima i općinama Tuzlanskog kantona. I dalje će se poticati razvoj preduzeća u prerađivačkoj industriji, poljoprivredi, turizmu kao važnim pokretačima zapošljavanja i prosperiteta privrede i društva. U skladu sa mogućnostima u narednom periodu će biti potican razvoj napredne proizvodnje koja se ogleda u primjeni znanja i inovativne tehnologije za proizvodnju složenih proizvoda i poboljšanju procesa za smanjenje otpada, onečišćenja, potrošnje materijala i potrošnje energije.

Strateški cilj 1. Dinamičan i održiv ekonomski razvoj u povoljnom poslovnom okruženju

Prvi strateški cilj je zasnovan na sljedećim ključnim pretpostavkama:

- da se, ulaganja u razvoj poduzetništva, osnivanje novih i rast i razvoj postojećih preduzeća u vodećim industrijskim granama vrše ravnomjerno kako bi se osigurao ravnomjeran privredni razvoj kantona, transformacija preduzeća i povećanje konkurentosti na domaćem i ino tržištu;
- da se, ulaganja u poslovne zone, potporne poduzetničke institucije s posebnim naglaskom na naučno-tehnološke parkove stvore povoljni uslovi za razvoj preduzeća sposobnih da primijene nove tehnologije i razvoj investicionih lokacija koje će privući investitore (domaće, inozemne i dijasporu) čija preduzeća će kreirati privlačna i atraktivna radna mjesta koja će zaustaviti emigraciju stanovništva iz kantona;
- da se, uspostavi dinamično tržište rada i da se umrežavanjem obrazovnog sistema i preduzeća kreiraju kroz dualni sistem obrazuju stručni profili neophodni za korištenje digitalnih tehnologija koje će postati glavni faktor konkurentske prednosti u novoj cirkulirajućoj, zelenoj ekonomiji, a koje će rezultirati većim obimom novostvorene vrijednosti i većim blagostanjem za zaposlene i za građane kantona.
- da se, ulaganjima u istraživanje i razvoj i primjenu tehnologije iskoriste potencijali univerziteta i preduzeća, da se kroz nove oblike umrežavanja i finansiranja (npr. javno-privatna partnerstva) potakne razvoj preduzeća koja će svoje poslovanje pronalaziti u sektorima visokih tehnologija i na taj način stvarati pouzdanu infrastrukturu za rast i razvoj preduzeća u prerađivačkoj industriji, poljoprivredi, turizmu i uslugama.

Strateški cilj 1. Dinamičan i održiv ekonomski razvoj u povoljnom poslovnom okruženju

	Indikator (uticaja)	Izvor	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
STRATEŠKI CILJ 1 DINAMIČAN I ODRŽIV EKONOMSKI RAZVOJ U POVOLJNOM POSLOVNOM OKRUŽENJU	Nivo razvijenosti – indeks/rang	FZZPR	0,81 (6)	1,1 (3)
	Radno sposobno stanovništvo (15-64)	FZZPR	307.156	320.000
	Zaposleni - prosjek	FZZPR	99.067	130.000
	Neto plaća - prosječna u KM	FZZPR	824	1.500
	Broj poslovnih subjekata – broj sa stanjem 31.12.	FZZPR	21.021	22.000
	Pokrivenost uvoza izvozom (%)	FZZPR	88,3	90
	Industrijska proizvodnja - indeks	FZZPR	97,9	105
	% javnih i privatnih preduzeća koje koriste fiksnu širokopojasnu internet konekciju	FZS		

Strateški cilj 2. Razvijen inkluzivni i prosperitetni društveni sektor sa jednakim pravima za sve građane

- Inkluzivan društveni razvoj je razvoj koji jača povjerenje u društvu, osobnu i ekonomsku sigurnost i dinamičnost, pravedniju raspodjelu dohotka, bolju socijalnu i političku koheziju (posebice uključivanjem marginaliziranih skupina), bolji pristup odgoju, obrazovanju, obuci i nauci, bolje prilike za sticanje znanja, vještina i kompetencija potrebnih za 21. vijek, te dobro mentalno i javno zdravlje.
- Obrazovanje i zdravlje imaju ključnu ulogu u razvoju ljudskog kapitala, nužnog za ubrzan ekonomski razvoj. No, oni su ne samo važni inputi (jer doprinose povećanje produktivnosti i proizvodnje) nego i važni outputi jer izravno utiču na ljudsko blagostanje.
- Zdravlje i obrazovanje se neće popravljati automatski, s ubraznim rastom i povećanjem dohotka. Nužna je aktivna politika za dostizanje optimalne veličine investicija u obrazovanje i zdravstvo, koja pri tome posebno pazi da ne dolazi do distorzija i jačanja društvenih nejednakosti. Unapređenje obrazovanja postiže se s fokusom na razvoj kapaciteta nastavnika, modernizaciju/digitalizaciju škola i nastavnih procesa, kao i efikasan sustav cjeloživotnog učenja koji će biti podrška nezaposlenima i ranjivim skupinama za uključivanje na tržište rada, poštujući načela društva jednakih mogućnosti i inkluzije. Unapređenje pristupa i kvaliteti usluga zdravstvene zaštite i socijalnih usluga temelji se na efikasnijoj organizaciji rada sistema podržanog informatizacijom poslovnih procesa, boljom opremljenošću medicinskom tehnologijom i ulaganje u strateški pristup zadržavanju postojećeg osoblja.
- Aktiviranje boljeg dijaloga Vlade s organizacijama civilnog društva i uspostava systemske podrške za djelovanje udruženja u ulozi praćenja transparentnosti rada javne uprave i borbe za jednaka prava svih građana, uključujući prava ranjivih skupina.

Strateški cilj 2. Razvijen inkluzivni i prosperitetni društveni sektor sa jednakim pravima za sve građane

Drugi strateški cilj je zasnovan na sljedećim ključnim pretpostavkama:

- da se, poštujući komparativne prednosti TK, pristupi strateškom razvoju obrazovanja, posebno visokog obrazovanja, te zdravstva, socijalnih usluga i sportsko-kulturnih sadržaja na ravnomjeren, ravnopravan i dosljedan način za sve građane,
- da se, istovremeno uz razvojne procese, radi istovremeno na razvoju osnovnih principa individualne građanske, političke i službeničke odgovornosti u pogledu pružanja kvalitetnih javnih usluga na svim nivoima vlasti,
- međusobno nadopunjavanje gradova i komplementarnost u ekonomskom, obrazovnom, kulturnom i drugom domenu,
- ostvarivanje zajedničkih projekata između pojedinih općina/gradova Kantona u upravljanju cestovnim saobraćajem, uređenju prostora, očuvanju kulturnog i prirodnog naslijeđa

Strateški cilj 2. Razvijen inkluzivni i prosperitetni društveni sektor sa jednakim pravima za sve građane

STRATEŠKI CILJ 2	Indikator (uticaja)	Izvor	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
RAZVIJEN INKLUZIVNI I PROSPERITETNI DRUŠTVENI SEKTOR SA JEDNAKIM PRAVIMA ZA SVE GRAĐANE	Stepen migracija stanovništva, %	FZS	- 15	+5
	Grupa razvijenosti kantona na nivou FBiH	FZS	II	I
	Stopa prirodnog priraštaja stanovništva, na 1.000 stanovnika	FZS	0,0083	0,01
	Vitalni indeks	FZS	82	110
	Izdavanja za zdravstvenu zaštitu po jednom stanovniku	Min.zdravstva		
	Indeks socijalne isključenosti (HSEI)	FZS	50,32%	40%

Strateški cilj 3. Resursno efikasan i održiv infrastrukturni razvoj

- Klimatske promjene su dugoročna prijetnja održivosti planete, dok su na kratak i srednji rok prijetnja životu, snabdijevanju vodom, poljoprivredi, šumskim ekosistemima i staništima u mnogim zemljama. Nedovoljno uvažavanje klimatskih promjena i njihovih štetnih efekata, pojačano lokalnom degradacijom okoliša, rezultira sagledavanjem rasta na temelju pogrešnih indikatora blagostanja i progresa.
- Stoga će posebna pažnja biti posvećena revitalizaciji devastiranih prirodnih područja, jer je to od ključnog značaja za očuvanje kvalitete zraka i vodnih resursa. To će rezultirati smanjenjem rizika od poplava i erozije zemljišta
- U očuvanju kvalitete zraka, posebno u urbanim sredinama, okolišno održiv razvoj Tuzlanskog kantona će dati prednost okolišno prihvatljivoj gradnji, osiguranju mobilnosti građana kroz okolišno prihvatljive modele, korištenju novih tehnologija za smanjenje i kontrolu emisija iz prometa i ložišta, a sve uz pojačanu koordinaciju.
- U narednom periodu potrebno je poseban akcent staviti na osiguranje potrebnih količina vode odgovarajućeg kvaliteta (uz održivo korištenje voda u svim namjenama), uzimajući pri tome u obzir dugoročnu zaštitu raspoloživih vodnih resursa, prvenstveno kroz obnovu i izgradnju vodne infrastrukture za vodosnabdjevanje, te prikupljanje i prečišćavanje otpadnih voda. Potrebno je povećavati obuhvat i poboljšanje javnog vodosnabdjevanja, održavati dobro stanje površinskih i podzemnih voda, kao i smanjivati rizik od ekstremnih hidroloških pojava.
- Posvetiti se usklađivanju modela upravljanja otpadom sa principima savremenog upravljanja otpadom i ciljevima Evropske unije u smislu smanjenja količina otpada za odlaganje, te povećanja količina otpada za reciklažu, ponovno korištenje, te energetske iskorisćenje, na način da se minimizira rizik po okoliš i zdravlje ljudi.
- Nužno je promijeniti paradigmu energetskeg razvoja i u focus staviti razvoj obnovljivih izvora energije (OIE). Također je nužno povećavati energijsku efikasnost (EnE), posebno u segmentu potrošnje energije, jer to ima najveći efekat na dekarbonizaciju energetskeg sektora, na smanjenje troškova energije, dostupnosti mjera energetske efikasnosti svim građanima i na taj način uticati na smanjenje energetskeg siromaštva. Sa ciljem unaprjeđenja sposobnosti sprečavanja, zaštite, ublažavanja posljedica i oporavka od globalnih i regionalnih kriza, neophodno je jačati kapacitete Sistema zaštite i spasavanja i provoditi Planove zaštite i spasavanja na kantonalnom i lokalnom nivou

Strateški cilj 3. Resursno efikasan i održiv infrastrukturni razvoj

Treći strateški cilj je zasnovan na sljedećim pretpostavkama:

- da se obrati pažnja na sprečavanje opterećivanja i zagađivanja okoliša, kao i poboljšanje i obnovu svih prirodnih resursa;
- čuvanje i zaštitu prirodnih resursa, racionalno korištenje resursa i takav način ekonomskog razvoja kojim se može osigurati obnova resursa;
- prekogranična i međunarodnu saradnju u zaštiti okoliša;
- koordiniranje ekonomskog razvoja i integriranje društvenog i ekonomskog razvoja u skladu sa zahtjevima zaštite okoliša i postojećim resursima;
- racionalno i ekonomično upravljanje urbanim ekosistemima (voda, energija, otpad),
- Smanjenje negativnih uticaja na okoliš kroz primjenu ekološki prihvatljivih saobraćajnih sredstava.
- Uvođenje mjera zaštite i prepoznavanje područja koja trebaju zaštitu,
- Prepoznavanje prirodnog i kulturnog naslijeđa, kao važnih ekonomskih faktora, te preduslova za razvoj turizma

Strateški cilj 3. Resursno efikasan i održiv infrastrukturni razvoj

STRATEŠKI CILJ 3 RESURSNNO EFIKASAN I ODRŽIV INFRASTRUKTURNI RAZVOJ	Indikator (uticaja)	Izvor	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
	Broj zaštićenih područja	Min. Okoliša		
	% domaćinstava priključenih na centralni sistem grijanja	Min. Okoliša	18,5%	30%
	% Općina/gradova Kantona pokrivenih sistemom monitoringa kvalitete zraka	Min. okliša	23%	53,85%
	% Općina i gradova u pokrivenih sistemima tretmana otpadnih voda	Min. okliša	23%	53,85%
	% Domaćinstava priključenih na kanalizacionu mrežu	Min. okliša	54,47%	65%
	% obnovljivih izvora energije (OIE) u bruto finalnoj potrošnji energije (BFPE)	FZZR		

